

İBRAHİM KÜREKEN

“Parçası, Tanığı, Mahkûmu, Sürgünü Oldum”

İletişim Yayınları 2350 • Anı Dizisi 71
ISBN-13: 978-975-05-2011-2
© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora
YAYINA HAZIRLAYAN Hüner Aydın
DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İBRAHİM KÜREKEN

“Parçası, Tanığı,
Mahkûmu,
Sürgünü Oldum”

İBRAHİM KÜREKEN 1953'te Siverek'in Nevelmazi köyünde doğdu. İlkokulu, ortaokulu ve meslek lisesini Siverek'te bitirdikten sonra 1972'de Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulu'na (yeni ismi ile Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi) girdi. 1975'te Ankara'da kurulan Devrimci Demokratik Kültür Derneği'ne (DDKD) üye oldu. O dönem Ankara'da faaliyet gösteren Siverek Yüksek Tahsil Kültür Derneği'nin iki dönem başkanlığını yürüttü. 1979-80 öğrenim döneminde Diyarbakır Meslek Lisesi'nde öğretmenlik, 1981'den itibaren inşaatlarda teknik eleman olarak yöneticilik yaptı. 1985'te TKDP ve Kawa davalarından yargılandı, Diyarbakır 5 No.lu Cezaevi'nde bir yıl yattı. 1990-91 yıllarında Halkın Emek Partisi Ankara il yönetiminde bulundu. 1991 yılında Ankara'da kurduğu Beybun Yayınevi'nden çıkardığı Ekrem Cemilpaşa'nın *Muhtasar Hayatım* kitabından ötürü 18 ay ceza aldı ve 1996-97 yıllarında Haymana Cezaevi'nde yattı. 1990'da faaliyet gösteren Demokrasi ve Barış Partisi'nin parti meclisinde bir dönem yer aldı. 2006-2011 arasında Hak ve Özgürlükler Partisi'nde (HAK-PAR) parti meclisi üyeliği ve Genel Başkan Yardımcılığı görevlerini üstlendi. 1993-2006 yılları arasında Rusya'da inşaat yöneticiliği yaptı. *Dengê Kawa*, *Deng, Demokrat, Dema Nu*, *Kızılbaz* dergilerinde, *Star* gazetesinde ve *Kurdinfo*, *Kovarabir*, *Argun* internet sitelerinde yazıları yayımlandı. Ankara'da yaşıyor.

Ferit Uzun'un anısına...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
Ailemin Kökeni	13
Çocukluğum, babam ve ben	15
İKİNCİ BÖLÜM	
Siverek'teki Hayat ve Sosyo-Ekonomik Yapı	21
Köylerde ve şehirde yaşam	21
Oyunlar	31
Evlilikler	33
Yemekler	35
Köy-şehir ilişkisi	36
1950 ve 1960'larda devletin Kürtlere bakışı	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Okul Hayatım	43
İstanbul	58
Ankara ve evlilik	61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Siyasi Çalışmaların Başlaması	65
Üniversitede bařlayan olaylar	72
Ferit Uzun ve siyasi atmosfer	77
Ankara DDKD'nin kuruluřu ve	

Sovyetler Birliđi tartiřmaları.....	78
DDKD bünyesindeki çalışmalar, tartişmalar ve ayırşma işaretleri.....	81
Kürt milliyetçiliği: Őeytanın öbür adı.....	83
Apocular - Ulusal Kurtuluř Ordusu (UKO).....	84
Abdullah Öcalan'la görüşme.....	86
Őehirli-köylü iliřkilerindeki toplumsal dönüřüm.....	88

BEŐİNCİ BÖLÜM

Ayrırřmalar ve Kawa Hareketi	93
Kawa siyasi hareketinin örgütlenmesi.....	101
Ankara Belediyesi Fen İşleri'nde alışma.....	105
Siverek'e tařınma.....	107
Kawa hareketinin bölünmesi.....	108
İki aşiretin barıştırılması.....	115
1978 yılındaki 1 Mayıs mitingi.....	121
Düřman kuvvetler: Kürtler.....	124
Ferit Uzun'un öldürülmesi.....	125
Siverek'te Apocuların Bucaklara saldırısı.....	132
Ferit'in öldürülmesi ile ilgili yapılan açıklamalar.....	135
Diyarbakır'a yerleřmem.....	139
Dengê Kawa'dan ayrılma ve TKDP'ye katılma.....	141
Dengê Kawa'nın dağılması.....	146

ALTINCI BÖLÜM

12 Eylül 1980 Askerî Darbesi	147
Güneye gidif.....	151
Urfa Sulama Tüneli'nde çalıřma dönemi.....	164
1984 Eruh baskını ile başlayan silahlı mücadele.....	169
Babamın vefatı.....	172

YEDİNCİ BÖLÜM

Cezaevi Süreci	175
Gözaltı.....	175
İřkence günleri.....	180
Askerî gözaltı.....	198
Diyarbakır 5 No.lu Cezaevi.....	203

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yeni Arayışlar	221
<i>Hemreş Reşo (Hamdi Turanlı) ile tanışma ve bir öneri</i>	221
<i>Devlet açısından sürekli sakıncalı adam</i>	222
<i>Kürt Kav</i>	224
<i>HEP dönemi</i>	225
<i>Mehmed Uzun'un Türkiye'ye dönüşü ve Beybûn Yayınevi</i>	229
<i>Almanya'nın bilgi alma isteği</i>	234
<i>Özal'ın Kürt meselesini çözmek için görüşme talebi</i>	236
<i>Ahmet Taner Kışlalı ile tanışma</i>	237

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çalışmak İçin Rusya'ya Gidiş	239
<i>"Devletle problemi olan birini çalıştırmam"</i>	251
<i>Ukrayna-Odessa dönemi</i>	252
<i>Haymana Cezaevi</i>	257
<i>Doğu Perinçek'in teklifi</i>	260
<i>Yeniden Rusya</i>	260
<i>İnsanlığın ayaklar altına alındığı iki örnek</i>	264
<i>Öcalan'ın yakalanması</i>	266
<i>Özgür Kürdistan'a ilk gidişim</i>	269

ONUNCU BÖLÜM

Hak-Par Süreci	273
Sonsöz	285
Albüm	287

ÖNSÖZ

1970'lerin başlarında Kürt sorunuyla ilgilenir bir şekilde üniversiteye geldiğimizde bizden önceki kuşakların mücadelesi hakkında elimizde fazla veri yoktu. Bizden önceki kuşakların tecrübelerini aktarmamalarını eleştiriyor, bunun eksikliğini duyuyorduk. Yıllar önce bir akademisyenle sohbetimiz, 1970'li yıllardaki Kürt siyasi gruplara dek koyulaştı. Beni dikkatlice dinledi ve hatırladıklarımı mutlaka yazıp kitaplaştırmam gerektiğini söyledi. Bir dostumun bu konuyu yakın zamanda yeniden gündeme getirmesiyle beş yıl önce kaleme aldığım hatıralarımı gözden geçirerek geliştirmeye başladım. İncelediğim, Kürtlere ait bazı hatıra kitaplarında ağırlıklı olarak devrimci veya örgütsel yaşamın esas alındığını gördüm. Alışılmışın dışına çıkmaya çalışarak yaşadığım toplumla ilgili gözlemlerimi de yazmayı uygun gördüm. 1970'lerde siyasi alanda Kürt siyasetçilerin, pratik alanda ise peşmerge ve gerillanın yaşam zorluklarını duyurmayı amaçladım. Çağdaşlarımın ve sonraki kuşağın yaşadığı işkenceleri detaylandırdım. İşkencenin bir devlet memurunun bireysel davranışı değil, bir devlet ritüeli olduğunu anlatmaya;

tıbbın, anatominin işkencede nasıl kullanıldığını vurgulamaya çalıştım. Aynı zamanda bu hatıratı kaleme alırken doğup büyüdüğüm coğrafyanın özelliklerini, insanlarını, yaşam biçimlerini, insan ilişkilerini, toplumsal dönüşümünü de anlatmayı tercih ettim.

Yazdıklarımın yanlışlardan arındırılması ve yayınlanmaya değer olup olmadığını bilmek maksadıyla bu yazıları birkaç dostuma göndererek onların düşüncelerinden faydalandım. Destek, uyarı ve önerileri dikkate aldım. Hepsine ayrı ayrı teşekkür ve minnet borçluyum.

Ailemin Kökeni

Diyarbakır-Siverek arasındaki Karacadağ'ın kuzeybatısında yaşayan topluluklardan biri olan, ailemin de mensubu olduğu *Nasî* Aşireti yaklaşık on beş köyden oluşan; ağası, beyi olmayan bir topluluktur. 16. yüzyıla ait Osmanlı haritalarında Karacadağ'dan Çermik'e uzanan hat boş gözükmektedir. Şimdi bu bölgede yerleşik olan *Nasî*, *İzolî*, *Karaxanî* aşiretleri, tahminen bu haritaların oluşumundan sonra bölgeye gelip yerleşmişlerdir. *Nasî* Aşireti'ne mensup köylerin bir kısmı *Kurmancî* diğer kısmı ise *Kurmanckî* (*Zazakî*, *Dimilî*) konuşurlar. *Nasî* Aşireti'ni araştırırken Karacadağ'ın Diyarbakır tarafında yaşayan *Nasîran* adında bir aşiret olduğunu gördüm. Major Frederick Millingen'in 19. yüzyılın ikinci yarısında Kürdistan'ı ve Kürtleri anlattığı –ve her fırsatta Kürtleri aşağıladığı– *Kürtler Arasında Doğal Yaşam* adlı kitapta bölgedeki Nasturilerden bahsederken Nasturilere Arapçada Hıristiyan anlamına gelen *Nasranî* denildiğini yazmaktadır. *Nasî*, *Nasîran* ve *Nasranî* kelimelerinde benzerlikler olduğu bilinmelidir. Kürdistan tarihini ve aşiretleri anlatan hiçbir kitapta adına rastlamadığım *Nasî* Aşireti ile ilgili deği-

şik rivayetler de vardır. Bu rivayetlerden biri, bölgeye gelen iki kardeşten türeyen bir topluluk olduğu şeklindedir. Aşirete bağlı olduğunu kabul eden ailelerin fiziksel farklılıkları ve kullandıkları lehçeler göz önünde bulundurulduğunda aynı veya farklı bölgelerden buraya göç eden insanlardan meydana geldiklerini düşünmek daha mantıklıdır. 16. yüzyıldan sonra bölgeye yerleştikleri kabul edilirse, Safevi Devleti ile Osmanlı arasında devam eden savaştan veya Dersim bölgesindeki çatışmalardan dolayı göç etmiş bir topluluk olma ihtimali yüksektir.

Nasî Aşireti, Urfa bölgesindeki çoğu Kürt aşiretleri gibi Hanefi mezhebine bağlıdır. Evlerinin çoğunda Hz. Ali'nin resimleri bulunması, geçmişte Alevi bir topluluk olduğuna işaret ediyor olabileceği gibi, bağlı buldukları Kadiri tarikatının Hz. Ali konusundaki duyarlılıklarından da kaynaklanıyor olabilir. *Nasî Aşireti*, benim varsayımına göre Kürdistan'ın bir başka bölgesinden bu bölgeye gelen, geldikleri yerde veya yolculuk esnasında birbirlerini tanıyan insanların meydana getirdiği bir topluluktur. Çünkü *Nasî* sözcüğünün Türkçe karşılığı tanıdık, tanış, bilinendir.

Tüm bu varsayımlarla birlikte kabul gören söylem, Nasilerin *Milî* aşiret konfederasyonunun *Kûrî* koluna bağlı olduklarıdır. Bu varsayımı *Kûrî* Aşireti'ne bağlı başka topluluklar da ileri sürdükleri için güçlü bir varsayım olarak kabul edilebilir. Çünkü *Berrî* (Viranşehir-Ceylanpınar bölgesi) ve Karacadağ mıntıkası arasındaki topluluklar daha çok *Milî* konfederasyonuna bağlı aşiret topluluklarıdır. *Kûrî* aşiret toplulukları da daha çok bu bölgede yerleşik durumdadır.

Akrabalar arasındaki bir anlaşmazlıktan dolayı bölgeyi terk ederek Siverek'in Kela Köyü'ne yerleşen büyük dedemiz Hacı Usip'in üç oğlundan biri olan, Xirûç lakabıyla anılan Ayib ailesiyle birlikte Siverek'in Diyarbakır yolu üzerindeki Tilbağdat Köyü'ne yerleşir. Ailecek hayvancılıkla uğra-

şır ve Karacadağ ile *Berrî* arasında göçerlik yaparlar. Kışın *Berrî*'ye gider, yazın ise Karacadağ'ın *Nasî* ve İzolların yaşadığı *Çiyayê Reş* denilen bölgeye dönerler. Viranşehir'e yakın bölgede yaşayan *Berguhanî* aşiretinden, kocasını genç yaşta kaybeden *Xezal*, *Ayib*'in oğlu *Elo*'ya âşık olur. *Ayib* durumu anlar ve *Xezal*'ın gelini olduğu *Berguhanî* aşiretinin bulunduğu bölgeyi terk ederek *Siverek*'e yakın *Misêp* Köyü'ne yerleşir. *Xezal*, *Elo*'nun peşine düşerek *Misêp*'e gelir. *Ayib* evlerine gelmiş genç kadının geri gönderilemeyeceğini söyleyerek nikâhlarını kıyar. *Xezal*, *Elo*'dan ikisi kız, üç çocuk doğurur. Erkek çocuğa *Hûsên* (*Hüseyin*) ismini verirler. *Babam Hûsên*, altı yaşında iken babası *Elo*'yu kaybeder. *Hûsên* daha bulûğ çağına erişmeden kendisinden birkaç yaş büyük olan halasının kızı *Fatê* ile evlendirilir.

Çocukluğum, babam ve ben

1953 yılında, günü ve ayını kimsenin bilmediği, ancak Muş tarafından tırpancıların ot biçmeye bölgemize geldiği bir zamanda, tahminen Mayıs sonu veya Haziran ayı başlarında *Siverek*'in Karacadağ'ın kuzeybatı eteklerine düşen, annemin de mensubu olduğu *İzol* aşiretinin *Geboyî* kolunun yaşadığı *Newelmazî* köyünde dünyaya gelmişim. Babamın üçüncü ve son karısı *Kejo*'dan hayatta kalan iki erkek çocuktan küçük olanıyım. *Doğan* dört kız çocuğu daha bir yaşına erişmeden öldüğü ve köy şartlarında çocukları yaşatmadıkları için ailem *Siverek*'e yerleşmeye karar vermişler. Ben doğduktan üç ay sonra şehre taşınmaya karar vermişler.

Babamın ilk eşi *Fatê* Annem, *Kejo* Annem'le evlenmeden önce oğlu *Sino* ile ayrı bir eve geçmişti. Babamdan başka herkesin *Yoyê* dediği *Fatê* Annem bize sık sık gelirdi ve hepimiz onu çok severdik. *Çemkî* (*Çemikan*) Aşireti'nden olan ortanca Annem *Nurê* bizimle birlikte yaşıyordu. Ba-

bam ölmeden önce malvarlığını herkese paylaştırmıştı. Annem *Nurê* çok cimri bir kadındı, benden başka ne çocuklarına ne de bir başkasına en küçük bir masrafı olmazdı. İki kat elbisesinin en alt katında sakladığı kesesini تنها bir yere girip çıkarır ve bana harçlık verirdi. Ağabeyim Elo zaman zaman annem *Nurê* uyurken onun parasını çalardı. Evde benimle en çok ilgilenen kişi *Nurê* Annem'di ve ben çoğunlukla onun kucağında uyurdum. Bir anlamda öz annemden daha fazla *Nurê* Annem benimle ilgileniyordu desem yanlış olmaz. Hepsini rahmetle anıyorum.

Çocuklarının dini kuralları öğrenmesini isteyen hemen hemen her Kürt gibi babam da beni beş veya altı yaşında Kur'an kursuna gönderdi. Esmerçayı Mahallesi'nde oturan kurs hocası Mele *Xalit* (Halit) gözleri görmeyen bir mele idi. Eline küçük bir kara tahta ve tebeşir alır, bize Arapça ve Kur'an öğretmeye çalışırdı. Ayrıca rakamları, dört işlemi de öğretirdi. Kadın erkek ilişkilerini, kadının hamile kalışını, doğumu ondan öğrenmiştik. Yani o yaşlardayken çocukların leylekler tarafından getirilmediğini biliyordum.

Kur'an'ı okuyup ezberledikten sonra babam, her camiye gidişimizde namazdan önce okunan Kur'an'ı takip etmemi istiyordu. Özellikle de Ramazan'da her gün ve çoğunlukla zorla uykumdan uyandırarak sabah namazına götürürdü. Hoca Kur'an'ı önüne alıp okuyunca biz takipçileri de rahle ile birlikte raflarda bulunan Kur'an'lardan birer tane alıp öpüp başımıza koyar, halka oluşturur, hoca okumayı bitirene kadar önümüzdeki Kur'an'dan onu takip ederdik. Okuma bitmek üzereyken cemaat safa geçip yerini alırdı. Çocuklar elindeki Kur'an'ı yerine bıraktığında safa geçecek yer bulamadığından çoğunlukla avluya çıkmak zorunda kalırdı. Kış günleri avluda namaza duramazdım. Karanlıkta korka korka eve gider, namazın bitişine denk gelen saatte geri döner, camiden yeni çıkmış gibi babamın elini tutardım ve eve giderdik.